

KÁKA

Scirpus / Schoenoplectus lacustris

RENDSZERTANI BESOROLÁS

ORSZÁG – Növények
TÖRZS – Zárvatermők
OSZTÁLY – Egyszikűek
REND – Perjevirágúak
CSALÁD – Pálkafélék/Sásfélék
NEMZETSÉG - Scirpus /
Schoenoplectus

Erdei, sziki, szürke, tavi, cigány, gömbölyű, kétsoros, tengermelléki káka
(200-300 faja van, hazánkban 149)

ÉLŐHELY:

Vizes, lápos, mocsaras területeken tömegesen, leginkább telepeket alkotva fordulnak elő. A tavak vizében a legmélyebbre bemerészkedő növény. De ugyanakkor az időszakos vizet is jól bírja, vagy akár a vízhiányt is azokon a területeken ahol meghonosodott. Például Ipoly ártérben.

NÖVÉNY JELLEMZŐI:

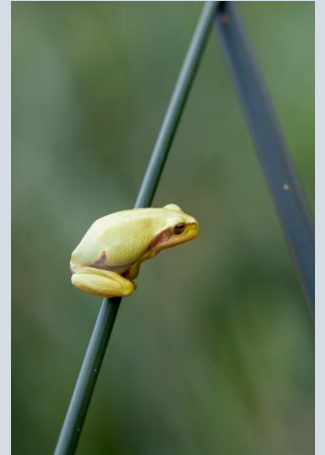

Szára sötétzöld színű, hengeres, mely belül tömören szivacsos. Magassága 80-300 cm között van, vastagsága a tövénél akár 2 cm is lehet, felfelé teljesen elvékonyodik.

A csúcson található a vörösesbarna virágzat, mely május és augusztus között virágzik. A virágfüzérkéek 10 mm-nél rövidebbek, különböző hosszúságú kocsányokon ecsetvirágzatban egyesülnek.

Levéllemez csak a szárazra kerülő tőlevélhüvelyeken fejlődik, nem látványos. A növény hengeres szárán nem találhatóak csomók, azaz a növény nem tagolódik ízekre. A káka csomói, azaz bütyöke közel a gyökérszelvény helyezkedik el, így nem látható, a legvégső hosszúra nyúló cikkje csomótlan, mely a növény magasságának a legnagyobb részét alkotja, ezért a káka látszólag *csomótlan*.

A kákának kúszó gyöktörzse van.

A KÁKA AZ GYÉKÉNY?

Ez a kérdés gyakran felmerül, bár teljesen két egymásra egyáltalán nem hasonlító növényről van szó. Mégis az emberek fejében ezek a növények egyként élnek. Valójában nem könnyíti meg a helyzetünket az sem, hogy a népnyelvben, illetve gyakran azok akik dolgoznak vele a két növényt egyként kezelik. Erre az alábbi példákat hozom fel:

Hanság területén: „E fölött a káka és nád övezete következett; ez volt a legnagyobb kiterjedésű és a szabályozások előtt megközelítette az ötvenezer holdat. ... idegen tájakról hozzák most ide a kákát is, jóllehet a híres augusztusvégi hanyi kákaaratás régebben valósággal ünnepszámba ment. Bár a nyersanyag a mocsárvilággal együtt el is tűnt, a belőle kifejlődött háziipar mindmáig megmaradt. Pintérkákát, szatyrot, kasokat és kosarakat fonnak.” (<https://arsnaturae.hu/hu/pusztulo-vizorszag>)

Gúta (Felvidék): „Mi a növényt kákának nevezzük, gyékénynek pedig a belőle készült holmit. Amikor a káka már meg van fonva vagy szőve, az a gyékény.” (<https://vasarnap.com/archivum/kakat-vagtak-gyekenyt-szottek>)

KÁKA EGYÉB ELNEVEZÉSEI A NÉPNYELVBEN – CSUHU

Balaton környékén a kákát „csuhu”nak vagy csuhi nevezték. A halászok körében sokáig fennmaradt ez az elnevezés. Jelenleg leggyakrabban rejtvényekben kerül elő ez a szó.

„A „csuhu”, mint fogalom :Így nevezték a Szent Mihály-kápolna után Keszthely felé a vízben található káka- és sásszigeteket. Azok a hajók, melyek ezek között át tudtak vitorlázni, komoly előnyre tettek szert. Ez a manőver a jollékat nem számítva nagy kockázattal járt, a kielerek nem is igazán próbálkoztak vele. Akadt azért persze kivétel: 1951-ben Dulácska György kormányzásával a Rabonbán átment, a háború előtt pedig Heinrich Tibornak sikerült a manőver a Kékmadárral.” (<https://vitorlazzitthon.hu/hirek-cikkek/a-masodik-vilaghaboru-vegeig-nyulik-vissza-a-foldvar-keszthely-regatta-tortenete/>)

VOLT-E HAGYOMÁNYA MAGYARORSZÁGON A KÁKAFONÁSNAK?

Számomra nagyon fontos kérdés, hogy bármilyen leírás, tárgyi bizonyíték maradt-e fenn régről a káka használatával kapcsolatban. Mivel Európa szerte használták fonásra, így feltételezhető, hogy nálunk is megjelent. Az 1800-as évek végén született Pallas nagy lexikonban egyértelműen utal a káka hasznosításáról.

„Szokás levágni, azután fedésnek, **mint a gyékényt fonásra** (mészáros kosár, kocsi-ernyő, sátorgyékény), szobák kibéllelésére használják. Fonásra a *Sc. silvaticus* L. és *Sc. maritimus* is használható, de ezek alacsonyabbak.” (A Pallas nagy lexikona)

Ekhós szekerek fonott kocsi-ernyővel